

УДК 338.486 (477.87)
© 2016

Г.П. ГАВРИЛКО,
викладач

Ужгородський
торговельно-економічний інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету,
Україна
E-mail: info@utei-knteu.org.ua
м. Ужгород, вул. Коритнянська, 4

АНАЛІЗ
СИЛЬНИХ І СЛАБКИХ СТОРІН
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ
В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ
СФЕРИ ТА РЕКРЕАЦІЇ

За допомогою ситуаційного аналізу проведено оцінку внутрішнього середовища та ефективності використання наявних рекреаційних ресурсів Закарпатської області. Наведено результати внутрішнього аудиту, за допомогою якого окреслено сильні сторони і недоліки, систематизовано ринкові можливості і загрози в роботі курортів Закарпаття. З використанням інструментів SWOT-аналізу виокремлено сильні та слабкі сторони санаторно-курортної діяльності області, а також потенційні вигоди та ймовірні загрози.

Ключові слова: курорт, санаторно-курортна сфера, конкурентні переваги, потенційні вигоди, потенційні загрози, інвестиції, санаторно-курортна інфраструктура.

Сучасна економічна та політична ситуація в країні великою мірою впливає на умови функціонування санаторно-курортної сфери. Тільки науковий підхід стосовно ефективного і інноваційного використання природних ресурсів та результативна маркетингова політика, що ґрунтується на стратегічному мисленні та системній аналітиці, здатні виокремити реальні шляхи подолання затяжної кризи в санаторно-курортній сфері. Виникає потреба в детальному дослідженні особливостей структурної організації санаторно-курортної сфери, категорійної систематизації стосовно потенціалу санаторно-курортного комплексу та актуалізації стратегічних напрямів розвитку. На особливу увагу заслуговує вивчення місця і ролі курортної індустрії у посиленні конкурентних переваг регіональної економіки.

У результаті проведеного комплексного монографічного аналізу в рамках дослідження було з'ясовано, що теоретичні та методологічні підходи вивчення системи управління санаторно-курортним комплексом, питання щодо його місця і частки в регіональній

економіці, особливості становлення та сталого розвитку, провідні засади, механізми та інструменти державного регулювання санаторно-курортної діяльності із врахуванням викликів сучасної науки і практики висвітлено у працях таких вчених, як: Б. Арчер, О. Багров, Р. Батлер, Є. Богданов, К. Вашук, М. Висоцька, Ю. Веденін, Н. Влащенко [1], П. Гудзь, М. Долішній, В. Євдокименко, О. Єрохіна, К. Каспар, В. Калитюк, В. Кравців [2], О. Колесник, Е. Кохен, К. Купер, Н. Лейпер, В. Мамутов, В. Нарштед, В. Нелюбин, В. Полюга [3], І. Рахмана [4], О. Слепокуров, Дж. Флетчер, С. Цьохла [5] та ін. Проте залишаються недостатньо дослідженими питання, що деталізують сильні та слабкі сторони курортної індустрії на регіональному рівні, а саме: конкурентні переваги, маркетингові стратегії, запровадження інновацій тощо.

Наша мета дослідження полягала у виявленні, висвітленні та систематизації сильних і слабких сторін Закарпатської області в контексті розвитку санаторно-курортної сфери та рекреації.

Матеріали і методи досліджень. За допомогою ситуаційного аналізу та інструментів SWOT-аналізу було проведено оцінку внутрішнього середовища та ефективності використання наявних ресурсів Закарпатської області, виявлено реальний наявний потенціал і приховані можливості протистояння ймовірним загрозам, а також слабкі сторони конкурентної боротьби та шляхи їх якнайшвидшого усунення. Отже, перший етап оцінки – це так званий внутрішній аудит, за допомогою якого окреслено сильні сторони і недоліки роботи курортів Закарпаття.

До оцінки ми включили таку систему параметрів:

1) основні конкурентні переваги (природа, природні та рекреаційні ресурси, екологія, наявність курортної інфраструктури, клімат, географічне розташування; можливі переваги та слабкі сторони);

2) організаційна структура (рівень кваліфікації персоналу, мотивація, зацікавленість у розвитку та якісному результаті);

3) цінова політика (максимально прийнятні ціни для курортних послуг, що надаються, якість послуг, конкурентоспроможність ціни, співвідношення ціни і якості тощо);

4) фінанси (доступність інвестиційних ресурсів, прибутковість);

5) інновації (рівень використання інновацій у курортній справі);

6) маркетинг (наявність впізнаваного бренду, ефективність реклами, асортимент пропонованих курортних послуг, кваліфікація обслуговуючого персоналу тощо).

Результати дослідження та їх обговорення. Закарпаття належить до групи лідерів за наявним санаторно-курортним потенціалом серед інших регіонів України. Тут сформований, налагоджений та добре розвивається регіональний ринок санаторно-курортних та рекреаційних послуг.

Сильними сторонами санаторно-курортної діяльності Закарпатської області є такі:

1) надзвичайно зручне фізико-географічне розташування: проходження через територію області траси міжнародного значення, що з'єднує три країни ЄС із Києвом; відносно розвинена мережа транспортних комунікацій тощо;

2) конкурентні переваги в наявності природно-рекреаційних ресурсів та екології: бальнеологічні родовища, багатство флори і фауни, заповідні території тощо;

3) конкурентні переваги в наявності туристичних та рекреаційних об'єктів;

4) переваги в кліматичних особливостях території: довготривалій вегетаційний період (середньодобові температури повітря перевищують 5 °С 225–241 день), поверхня області отримує в середньому за рік 48 Ккал/см² тепла, середньорічна температура в Ужгороді 9,3 °С, у Турбаті 3 °С, найбільша тривалість періоду з температурами вище 10°С порівняно з іншими західними областями України (170–190 днів);

5) місцевий аграрний сектор забезпечує рекреантів якісними та екологічно чистими продуктами харчування;

6) зацікавленість місцевих органів влади в розвитку інноваційного рекреаційного продукту.

До основних слабких сторін санаторно-курортної діяльності Закарпатської області пропонуємо відносити:

1) недостатню розвиненість або практичну відсутність деяких елементів сфери послуг та інфраструктури у санаторно-курортному комплексі;

2) неефективне використання наявного санаторно-курортного потенціалу;

3) гостру нестачу професійних менеджерів, лікарів, молодшого медичного та обслуговуючого персоналу в курортному комплексі регіону;

4) низький рівень доходів населення;

5) невідповідність наявної санаторної мережі європейським стандартам;

6) низький рівень розвитку інфраструктури культурного відпочинку і розваг;

7) нерозвинену систему маркетингу курортного продукту регіону;

8) низький рівень якості курортних послуг відносно міжнародних критеріїв менеджменту якості;

9) неналежний контроль державних структур за використанням природних ресурсів;

10) обмежений доступ до інформації на національному та міжнародному ринках про курортний продукт Закарпаття.

На другому етапі оцінки було систематизовано ринкові можливості і загрози в роботі курортів Закарпаття на основі такої системи параметрів:

1) попит (досліджено місткість курортного ринку, темпи його зміни, структуру попиту на курортний продукт);

2) економічні параметри (курс гривні, євро, долара; рівень інфляції, рівень безробіття, диференціація доходів населення тощо);

3) політико-правові параметри (можливі політичні ризики);

4) науково-технічні параметри (ступінь запровадження інновацій, застосування інноваційних технологій у лікуванні та курортному обслуговуванні тощо);

5) соціально-культурні параметри (культурні традиції, ментальність, система цінностей тощо);

6) міжнародні параметри (рівень стабільності, регіональні і локальні конфлікти).

За кожним параметром окреслено потенційні можливості та загрози для курортної сфери Закарпаття (рисунок).

Потенційні вигоди та загрози розвитку лікувально-оздоровчих рекреаційних зон Закарпаття

Джерело: розроблено автором

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

До можливостей (потенційних вигід) належать:

- 1) активізація розвитку малого бізнесу у сфері послуг;
- 2) зростання привабливості курортів Закарпаття;
- 3) підвищення конкурентоспроможності курортного продукту;
- 4) запровадження інноваційних технологій курортного обслуговування, бальнеолікування та новинок світового ринку SPA-індустрії;
- 5) для регіональної економіки: створення нових робочих місць і зростання попиту на продукти і послуги місцевого виробництва;
- 6) стимулювання потенційного інтересу інвесторів до санаторно-курортного комплексу Закарпаття;
- 7) використання інноваційних підходів і методів в організації курортної справи;
- 8) ініціювання приведення до належного рівня життєво важливих для курортної сфери транспортних коридорів;

9) ініціювання створення і розвиток на території регіону потужного промоцентру, зорієнтованого на просування і реалізацію внутрішнього курортного продукту.

З-поміж потенційних загроз ефективного розвитку санаторно-курортної сфери Закарпаття пропонуємо зазначити:

- 1) велика конкуренція з потужним сусіднім курортним регіоном (Львівська область);
- 2) загальна політична нестабільність;
- 3) потреба в капітальному ремонті локальної транспортної інфраструктури (за умови зростання пасажиропотоку можливі аварійні ситуації);
- 4) зниження доступності до інвестиційних та кредитних ресурсів;
- 5) зміни в потребах і перевагах потенційних споживачів курортних послуг, як наслідок – втрата клієнтів;
- 6) ймовірний відтік кваліфікованих кадрів у санаторно-курортному комплексі регіону тощо.

Висновки

Санаторно-курортна сфера забезпечує регіональній економіці чималий прямиий і непрямиий (за рахунок активізації суміжних сфер економіки) економічний ефект. До того ж, непрямиий вплив курортної та туристичної індустрії на економіку регіону за обсягами практично аналогічний до безпосередніх результатів господарської діяльності у цій сфері. Адже курортна справа забезпечує створення нових робочих місць, тобто певною мірою вирішується проблема зайнятості населення, залучення значних капітальних інвестицій та їхню відносно швидку окупність. Окрім суто

економічних вигід, курортна сфера створює вскрай важливі соціальні та культурні вигоди – оздоровлення населення, зростання культурної і загальної освіченості, взаємопізнання людей тощо.

Значний потенціал та окреслені переваги вселяють думку, переконують у тому, що санаторно-курортний комплекс в Закарпатті може стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного оздоровлення та відпочинку, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням.

Бібліографія

1. *Влащенко Н.М.* Розвиток санаторно-курортного комплексу регіону: соціально-економічний аспект: монографія / *Н.М. Влащенко.* – Харків: ХНАМГ, 2012. – 151 с.
2. Рекреаційна політика у Карпатському регіоні: принципи формування, шляхи реалізації / [Кравців В.С., Євдокименко В.К. та ін.]. – Чернівці: Прут, 1995. – 72 с.
3. *Полюга В.О.* Аналіз сучасного стану використання матеріально-технічної бази рекреації і туризму у Львівській області / *В.О. Полюга, Д.М. Полюга* // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород,

2002. – Вип. 11. – С. 20–22. – (Серія: Економіка).
4. *Рахмана І.А.* Дослідження проблем та напрямків реформування підприємств санаторно-курортного комплексу / *І.А. Рахмана* // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – Луганськ: Вид-во СХУ ім. Володимира Даля, 2007. – Ч. 2, № 7(113). – С. 149–154.
5. *Цьохла С.Ю.* Трансформація рекреаційної діяльності та розвиток ринку курортно-рекреаційних послуг (методологія, аналіз та шляхи вдосконалення): монографія / *С.Ю. Цьохла.* – Сімферополь: Таврія, 2008. – 352 с.

Рецензент – доктор наук з державного управління, професор *Л.М. Васильєва*